

Nr 36.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 3 juni 1915 om eftergift vid krig eller krigsfara från vissa bestämmelser om arbetstid för minderåriga och kvinnor; given Stockholms slott den 4 februari 1916.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet hållna protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 3 juni 1915 om eftergift vid krig eller krigsfara från vissa bestämmelser om arbetstid för minderåriga och kvinnor.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Oscar von Sydow.

Förslag

till

Lag

om fortsatt tillämpning av lagen den 3 juni 1915 om eftergift vid krig eller krigsfara från vissa bestämmelser om arbetstid för minderåriga och kvinnor.

Härigenom förordnas, att vad i lagen den 3 juni 1915 om eftergift vid krig eller krigsfara från vissa bestämmelser om arbetstid för minderåriga och kvinnor stadgats att gälla till och med den 29 februari 1916 skall äga fortsatt tillämpning till och med den 28 februari 1917; skölande av Konungen jämlikt denna lag meddelad eftergift ej äga tillämpning längre än till och med sistnämnda dag.

*Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 1
februari 1916.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet von Sydow anförde följande:

Med anledning av särskilda från arméförvaltningens artilleridepartement inkomna framställningar, närmast föranledda av behovet att vid statens ammunitionsfabrik under rådande förhållanden använda kvinnor och minderåriga i arbete jämväl natttid, förelade Kungl. Maj:t genom proposition, nr 174, nästlidet års riksdag förslag till lag om eftergift vid krig eller krigsfara från vissa bestämmelser om arbetstid för minderåriga och kvinnor. Sedan riksdagen bifallit förslaget, utfärdades den 3 juni 1915 lag i ämnet. Enligt denna lag äger Kungl. Maj:t beträffande företag, som avse tillverkning eller beredning av förnödenheter för rikets försvar, att vid krig eller krigsfara, i den mån så finnes av be-

hovet oundgängligen påkallat, meddela eftergift från bestämmelserna i 13 § av lagen den 29 juni 1912 om arbetarskydd, utöver vad enligt 16 § i samma lag är medgivet, samt från stadgandena i 1 § av lagen den 20 november 1909 angående förbud mot kvinnors användande till arbete nattetid i vissa industriella företag, utöver vad enligt 4 § i samma lag är medgivet. Ifrågavarande undantagslags giltighetstid är begränsad till och med den 29 februari innevarande år. Jämlikt lagen meddelad eftergift äger ej tillämpning längre än till och med nämnda dag.

Efter därom gjord framställning från arméförvaltningens artilleridepartement har Kungl. Maj:t sedermera den 17 september 1915 meddelat sådan eftergift, att gälla tills vidare under tiden till och med den 29 februari 1916, från bestämmelserna i 13 § av oförmälda lag den 29 juni 1912 samt från stadgandena i 1 § av lagen den 20 november 1909, att oundgängligen nödvändiga arbeten vid statens ammunitionsfabrik, i vilka minderåriga och kvinnor användes, kunde bedrivas, under villkor likväl att vederbörande arbetsföreståndare ställde sig till efterrättelse de förelägganden om åtgärder av hygienisk innebörd, som yrkesinspektrisen kunde finna skäl meddela i avseende å minderårigas och kvinnors användande.

Arméförvaltningens artilleridepartement.

Den 11 januari 1916 har till Kungl. Maj:t från arméförvaltningens artilleridepartement inkommit framställning om vidtagande av åtgärder för beredande av fortsatt eftergift i avseende å statens ammunitionsfabrik från gällande bestämmelser angående arbetstid för minderåriga och kvinnor.

Över berörda framställning har socialstyrelsen, efter det styrelsen inhämtat yrkesinspektrisens yttrande i ämnet, avgivit infordrat utlåtande.

Yrkesinspektrisen.

Yrkesinspektrisen yttrar i huvudsak följande:

Det torde ej råda något tvivel om, att de arbetsförhållanden, som för närvarande rådde vid statens ammunitionsfabrik, vore i hög grad ansträngande för personalen. Man måste nämligen därvid räkna icke blott med nattarbetet utan även med övertidsarbetet, som i stor utsträckning användes, samt med den överfyllnad av lokalerna, som på sina håll ägde rum på grund av bristande utrymme vid nu rådande forcerade tillverkning.

Då emellertid de förhållanden, som betingade den i det nådiga brevet av den 17 september 1915 beviljade eftergiften från bestämmelserna i 13 § av lagen den 29 juni 1912 om arbetarskydd samt från stadgandena i 1 § av lagen den 20 november 1909 angående förbud mot kvinnors användande i arbete nattetid i vissa industriella företag, alltjämt rådde, måste naturligtvis fortsatt eftergift av enahanda skäl och under samma betingelser tillstyrkas.

Med stöd av yrkesinspektrisen i nämnda nådiga brev lämnat uppdrag hade yrkesinspektrisen föreslagit en del hygieniska åtgärder, som omedelbart kunnat genomföras. Under utredning angående kostnader m. m. befunno sig dessutom hos styresmannen för fabriker ett av yrkesinspektrisen ingivet förslag att anordna utspisning av gröt till de arbeterskor och minderåriga, som hade nattarbete, med vilket förslag åsyftats bereda dem tillgång till ordentligt lagad, varm föda åtminstone en gång under nattsiftet.

Utspisning med gröt hade av enskilda arbetsgivare använts även vid mer pressande dagarbete och befunnits ekonomiskt fördelaktigt. En sådan utspisning torde kunna anses såsom en väl befogad åtgärd till minskande av de hygieniska vådorna av nattarbete.

Vid Karlsborg, där utrymmesförhållandena vore sämst, vore en sammanslagning och utvidgning av vissa lokaler (patronladdningen) påtänkt, och vore det givetvis av största betydelse, att de påtänkta åtgärderna för minskning av nu rådande överbefolkning vidtoges snarast möjligt. Detta torde vara så mycket mer önskvärt, som arbetsstyrkan till största delen utgjordes av minderåriga och helt unga kvinnor, vilka under dagskiftet arbetade 12 timmar.

Ur socialstyrelsens utlåtande i ämnet må anföras följande:

Social-
styrelsen.

»Förutom förevarande underdåniga framställning från arméförvaltningens artilleridepartement hava i dagarna från ett par enskilda arbetsgivare, som åtagit sig leverans av material till uniformspersedlar, till styrelsen inlämnats underdåniga ansökningar om vissa eftergifter från bestämmelserna om minderårigas och kvinnors arbetstid.

Då de internationella förhållandena fortfarande måste anses innebära fara för krig och den forcerade tillverkningen av förnödenheter för rikets försvar, såsom bland annat den underdåniga framställningen från arméförvaltningens artilleridepartement utvisar, måste fortgå jämväl efter den 29 nästkommande februari, torde det vara av nöden att åt härövan berörda undantagslagstiftning giva förlängd giltighet. Tiden härför synes lämpligen kunna sättas till ett år.

Med hänsyn till undantagsbestämmelsens formulering skulle styrelsen vilja anmärka, att uttrycket 'Beträffande företag, som avse tillverkning eller beredning' etc. måste anses mindre lämpligt. Det kan nämligen icke, såsom även framgår av propositionen till nästlidna års riksdag, varit meningen att begränsa undantagsmöjligheten till sådana företag, som hava till ändamål att tillverka eller bereda krigsförnödenheter, utan bör undantag givetvis kunna beviljas jämväl andra företag, som upptagit tillverkning eller beredning av sådana förnödenheter. I enlighet härmed torde angivna uttryck böra utbytas mot t. ex. 'Beträffande tillverkning eller beredning' etc.»

Med stöd av det anförda har socialstyrelsen tillstyrkt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att antaga ett i huvudsaklig överensstämmelse med nu gällande lagstiftning i ämnet upprättat förslag till lag om eftergift vid krig eller krigsfara från vissa bestämmelser om arbetstid för minderåriga och kvinnor.

Såsom socialstyrelsen i sitt utlåtande framhållit, råda fortfarande samma förhållanden, som givit anledning till den nu gällande undantags-

Departements-
chefen.

lagen, och någon förändring häri synes ej vara att påräkna inom den närmaste framtiden. Med hänsyn därtill anser jag nödvändigt, att vad i lagen stadgats gives fortsatt tillämpning. I överensstämmelse med socialstyrelsens förslag torde tiden för bestämmelsens fortsatta giltighet lämpligen kunna begränsas till ett år.

Den omformulering av lagens stadganden, som av socialstyrelsen ifrågasatts, synes mig knappast vara erforderlig. Nuvarande formulering torde nämligen med tillräcklig tydlighet giva vid handen, att undantag i antydda hänseenden bör kunna beviljas varje företag, som avser, om också mera tillfälligt, tillverkning och beredning av krigsförnödenheter, givetvis under den förutsättning, att undantagsbestämmelsens tillämpning är av behovet oundgängligen påkallad just för berörda tillverkning eller beredning. Att lagen avsetts kunna tillämpas på sätt jag nu antytt framgår jämväl av innehållet i anförandet till det statsrådsprotokoll, som fogats vid propositionen till nästlidet års riksdag. Den av socialstyrelsen föreslagna formuleringen synes ej heller väl överensstämma med den allmänna terminologien i de författningar, från vilka undantag skulle medgivas.

Enligt min mening vill det förefalla enklast, att den nya lagen gives det innehåll, att vad i lagen den 3 juni 1915 stadgats skall äga fortsatt tillämpning till och med den 28 februari 1917.

Departementschefen uppläste därefter ett i enlighet med ovan angivna grunder avfattat förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 3 juni 1915 om eftergift vid krig eller krigsfara från vissa bestämmelser om arbetstid för minderåriga och kvinnor av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, samt hemställde, att lagrådets utlåtande över förslaget måtte för det i 87 § regeringsformen omnämnda ändamål inhämtas genom utdrag av protokollet.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen täcktes Hans Maj:t Konungen i näder lämna bifall.

Ur protokollet:

Niklas A. Lindhult.

Bilaga.

Förslag

till

Lag

om fortsatt tillämpning av lagen den 3 juni 1915 om eftergift vid krig eller krigsfara från vissa bestämmelser om arbetstid för minderåriga och kvinnor.

Häri genom förordnas, att vad i lagen den 3 juni 1915 om eftergift vid krig eller krigsfara från vissa bestämmelser om arbetstid för minderåriga och kvinnor stadgats att gälla till och med den 29 februari 1916 skall äga fortsatt tillämpning till och med den 28 februari 1917; skolande av Konungen jämlikt denna lag meddelad eftergift ej äga tillämpning längre än till och med sistnämnda dag.

*Utdrag ur protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd fredagen
den 4 februari 1916.*

Närvarande:

Justitieråden BERGMAN,
 SJÖGREN,
Regeringsrådet PALMGREN,
Justitierådet DYBERG.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över civil-
ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 1 februari
1916, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det
i § 87 regeringsformen oförmälda ändamål inhämtas över upprättat
förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 3 juni 1915 om
eftergift vid krig eller krigsfara från vissa bestämmelser om arbetstid
för minderåriga och kvinnor.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrå-
det av sekreteraren i socialstyrelsen Johan Arthur Erhard Molin.

Lagrådet lämnade förslaget utan anmärkning.

Ur protokollet:

Erik Ölander.

*Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4
februari 1916.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet von Sydow anmälde lagrådets denna dag avgivna utlåtande över det den 1 innevarande månad till lagrådet remitterade förslaget till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 3 juni 1915 om eftergift vid krig eller krigsfara från vissa bestämmelser om arbetstid för minderåriga och kvinnor; och hemställde föredraganden, att förslaget, som av lagrådet lämnats utan anmärkning, måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen förordna, att till riksdagen skulle avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Niklas A. Lindhult.